

Penmail

Jaargang 20, nr. 4 – Oktober 2025

Uitgave: Platform Handschriftontwikkeling & Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer (dick.schermer@upcmail.nl)

Gratis digitaal kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdhandschrift

Doel en doelgroep

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan regelmatige informatie op dit gebied: Stichting Schrijfpedagogische Hulp (SPH), Vereniging voor handschriftontwikkeling (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijf-specialisten), schrijftherapeuten.

Afbakening

Penmail zal zich vooral richten op deze terreinen: Handschriftonderwijs, schrijfmethoden, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijffests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, ofwel pedagogische schriftkunde. Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie valt in principe buiten onze doelstelling.

0 – 0 – 0 – 0 – 0

Veel dank, dat we weer werden gewezen op actueel schrijfnieuws.

Dat delen we graag met al onze Penmaillezers.

Zo worden we samen schrijfwijzer!

De neurowetenschap achter schrijven: Handschrift versus typen – wie wint de strijd?

Dit jaar is een zeer welkome studie verschenen: The Neuroscience Behind Writing: Handwriting vs. Typing, door Giuseppe Marano en 19 medewetenschappers. In twee tabellen komen zij tot 13 en 10 verschillende hersengebieden en hun functies die actief zijn bij resp. schrijven met de hand en typen. Ongekend verhelderend!

Voor wie het hele artikel wil lezen: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11943480/>

Schrijfbundelnieuws

In de reeks ‘Over kinderhandschrift ... gesproken’ zijn bundel 144 en 145 verschenen.

Om er enkele te noemen:

Bundel 144:

- Redden van de uitstervende schrijfkunst? Nikki Macdonald, 2025 (6 blz.)
- 5 Redenen waarom kinderen nog steeds moeten leren schrijven (nee, AI heeft het niet overbodig gemaakt), Lucia Caballero, 2024 (3 blz.)
- Waarom cursief onderwijzen in het eerste leerjaar? Judy Kaplan, 2025 (2 blz.)

Bundel 145:

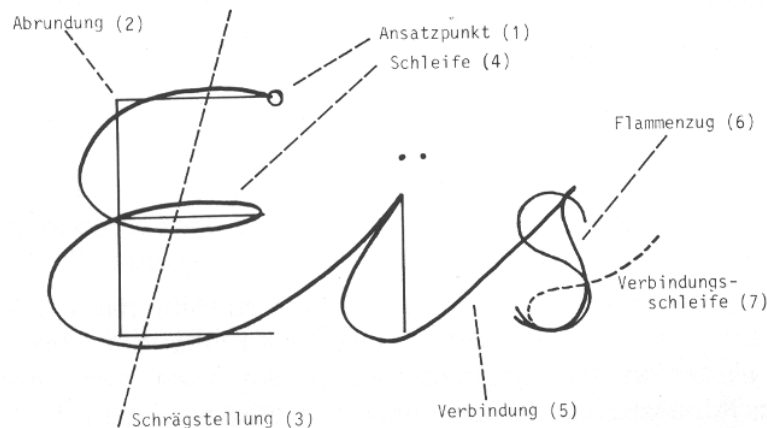
- Wat je handschrift over je zegt, Emma Clarke, 2025 (4 blz.)
- 10 Tips voor leren schrijven met digitale hulpmiddelen – hoe ouders en leerkrachten kinderen gericht kunnen ondersteunen, Schreibmotorik Institut, 2025 (3 blz.)
- Nieuw onderzoek: Schrijfonderwijs in de basisschool, TypeTogether, 2022 (7 blz.)

Moeten kinderen cursief leren schrijven?

Op 43 basisscholen in Beieren is het modelproject FlowBy van start gegaan. Dit houdt in, dat kinderen geen cursief meer leren schrijven, maar direct van blokletters overstappen op een vloeiend individueel handschrift, zonder dus eerst verbonden te leren schrijven. Er wordt door

de onderzoekers Odersky, Speck-Hamdan en Stark van uitgegaan, dat dit de schrijfsnelheid, leesbaarheid en vloeiendheid ten goede zal komen.

Het roept herinnering op aan de methode van pedagoog-grafoloog A. Honegger-Kaufmann (Die Praxis des kreativen Erstschreibunterricht, 1981). Hierbij werd aan de kinderen gevraagd om – op basis van onderstaande 7 kenmerken – zelf letterverbindingen te proberen; erna werd samen besloten welke verbinding voortaan als schrijfregel werd aangehouden en toegepast.

Hoe uit het woord 'Eis' de klank 'Ei' schrijvend wordt ontdekt

Een soortgelijke pedagogisch-didactische opvatting huldigde men in de eerste jenaplanschool. Zo kunnen we nog altijd lezen wat de eerste groepsleider Hans Wolff omstreeks 1925 schreef: “De vormen van de schrijffletters werden ontwikkeld uit de voren van de drukletters. We hielden ons echter niet strak aan het principe van de letterverbindingen. We bekommerden er ons niet om, als het naleven van het principe ten koste van de letter(s) zou zijn gegaan.”

Belangstelling voor een enkel gratis artikel? We sturen het op verzoek digitaal graag toe. Een hele bundel in pdf-versie kost € 3,50, en is te bestellen via dick.schermer@upcmail.nl.

Op de website van Platform Handschriftontwikkeling (www.handschriftontwikkeling.nl) staat een overzicht van alle artikelen van de 145 bundels, bovendien een alfabetisch overzicht van alle auteurs, alsook een alfabetisch trefwoordenoverzicht. Ze zijn op de homepage van de website te vinden onder het kopje ‘Sitemap’ en daarin ‘Bundels van Dick Schermer’.

Een actieve najaarstijd gewenst!
Met vriendelijke *schrijf*-/typgroeten,
Dick Schermer

Sinds 23 november 2019

Sinds 22 november 2003

www.handschriftontwikkeling.nl